

Woord vooraf

Patrick Stouthuysen en Dimokritos Kavadias

In de jaren 1950 en 1960, op het hoogtepunt van de zogenaamde ‘behavioristische omwenteling’, werd de politieke filosofie dood verklaard. Voortaan bedreven politicologen alleen nog échte wetenschap, heette het. Voortaan ging het over feiten. Normatieve vragen waren best wel interessant, maar geen wetenschap: jammer, maar helaas. Daar kwam verandering in vanaf de jaren 1970. Er was, uiteraard, in 1971 de publicatie van John Rawls’ *Theory of Justice*, en er was de zogenaamde ‘kritische politicologie’, die vond dat politicologen de belangrijke maatschappelijke debatten niet uit de weg konden gaan en geen koudwatervrees hoefden te hebben als het eropaan kwam waardeoordelen uit te spreken. En zo was de politieke filosofie weer helemaal terug en sindsdien vormt ze een gerespecteerde subdiscipline binnen het vakgebied van de politieke wetenschappen. Eind goed, al goed.

Vermoedelijk verliep het in de realiteit allemaal wel net iets ingewikkelder dan het hierboven werd samengevat, maar feit is dat er vandaag geen sprake meer is van een richtingstrijd over wat nu al dan niet echte politicologie is. Empirisch en normatief georiënteerde politicologen stellen elkaars bestaansrecht niet langer in vraag. Het huis van de politicologie heeft vele kamers: vrijheid, blijheid. Maar die empirische en normatieve politicologen blijken in dat huis wel grotendeels naast elkaar te leven. Ze gaan toch vooral bij gelijkgestemden op bezoek. Ze zijn best hoffelijk als ze elkaar op de trap of in de gang tegenkomen, maar tot een echt gesprek komt het zelden. Dat komt omdat ze ook niet echt vertrouwd zijn met elkaars werk. Ze lezen andere boeken. Ze publiceren in andere tijdschriften. Gek eigenlijk, want vaak hebben ze het wel over dezelfde thema’s.

Res Publica is doorheen de jaren geëvolueerd tot een tijdschrift waarin vooral empirisch georiënteerde politicologen aan het woord komen. Dit themanummer is in die zin ongewoon dat we ervoor kozen deze keer een podium te geven aan normatief georiënteerde vakgenoten. In drie artikelen en in een essay wordt een beeld geschetst van waar politieke filosofen mee bezig zijn en hoe ze dat doen. We kozen ervoor bijdragen te selecteren waarvan de auteurs bij het schrijven duidelijk een

publiek voor ogen hadden dat meer vertrouwd is met empirisch onderzoek dan met normatieve analyse. De auteurs zouden wellicht een andere bijdrage hebben gemaakt als ze zich in eerste instantie tot gelijkgestemden hadden gericht. Maar net het gegeven dat ze zich de moeite hebben getroost om geïnteresseerde empirische politicologen uit te leggen waar politieke filosofen mee bezig zijn en waarom dat ook voor hen de moeite waard kan zijn, maakt hun bijdrage zo waardevol.

Roland Pierik bijt de spits af met een bijdrage waarin hij specifiek ingaat op de rol en de plaats van de politieke theorie binnen de politicologie. Hij beschrijft de dominante benaderingen – conceptuele en normatieve analyse – en maakt duidelijk waarin de politieke theorie zich onderscheidt van het alledaagse politieke debat. Vervolgens gaat hij in op de methodologie van normatief politicologisch onderzoek. Pierik besluit zijn bijdrage met de vaststelling dat empirische en normatieve politicologen soms “tegen wil en dank tot elkaar zijn veroordeeld”. Ze zijn beiden onderaannemers in een groter project en genereren complementaire kennis over politiek. Maar opdat die complementariteit ook tot synergie zou leiden, moeten ze allebei wel proberen actief over de disciplinaire grenzen samen te werken.

De politieke filosofie splitst zich vandaag op in twee hoofdstromen die op het eerste gezicht vooral van elkaar lijken te verschillen op basis van geografische herkomst, maar die bij nader inzien teruggaan tot twee verschillende intellectuele tradities. Enerzijds is er de Angelsaksische, anderzijds de continentale politieke filosofie. De Angelsaksische traditie vindt haar wortels in de analytische filosofie en in de taal filosofie en is, schematisch gesteld, sterker gericht op de conceptuele analyse en op methodologische kwesties. De continentale traditie put inspiratie uit Franse en Duitse filosofische scholen zoals idealisme, fenomenologie, existentialisme, hermeneutiek, (post)structuralisme, feminisme en kritische theorie. Continentale theoretici hebben meer affiniteit met metafilosofische kwesties en met ontologische en epistemologische vraagstukken. In dit themanummer namen we twee op elkaar aansluitende bijdragen op die kunnen verduidelijken wat kenmerkend is voor beide tradities.

Ronald Tinnevelt geeft een overzicht van recente ontwikkelingen in de Angelsaksische politieke filosofie. Hij spitst zich daarbij toe op debatten die op een of andere manier te maken hebben met de natiestaat en met kosmopolitisme. Specifiek gaat het dan over noodhulp, over mondiale rechtvaardigheid en over democratische internationale representatie. Ignaas Devisch en Nanda Oudejans bespreken recente ontwikkelingen in de continentale politieke filosofie en richten de aandacht op de vraag waar de grenzen van de gemeenschap liggen. Specifiek hebben ze het over immigratie en identiteit.

WOORD VOORAF

Bij een themanummer hoort ook altijd een essay. Ignaas Devisch schreef een essay over een bijzonder prikkelend onderwerp. Terwijl in wetenschapsfilosofische debatten het concept waarheid onder vuur ligt en de vraag wordt opgeworpen of we met dat concept überhaupt nog aan de slag kunnen, vervult het in het alledaagse politieke debat nog altijd een sleutelrol. Devisch bespreekt hoe in Zuid-Afrika de ‘Waarheids- en Verzoeningscommissie’, die zich boog over de erfenis van de apartheid, met het concept omsprong.

Afsluitend is er het symposium. Daarin gaat het over de vraag hoe empirische politicologen in hun dagelijkse wetenschappelijke werk omgaan met normatieve kwesties. Is de verhouding tussen empirische kennis en normatieve duiding een kwestie waar ze zich van bewust zijn, die hen bezighoudt? Doen ze zelf soms normatieve uitspraken op basis van empirisch onderzoek? Ervaren ze dat als een probleem? Hanteren ze daarbij voor zichzelf standaarden over wat wel en niet kan? Moeten we vasthouden aan de logische kloof tussen zijn en behoren of gaat het om een achterhaalde of irrelevante tegenstelling? Vinden ze dat er goede – en, waarom niet, slechte – voorbeelden bestaan van auteurs die empirische en normatieve uitspraken combineren? Laten ze zich bij de keuze van onderzoek leiden door normatieve overwegingen? Laten ze zich bij de manier waarop ze resultaten presenteren en publiceren leiden door normatieve overwegingen? We legden de vragen voor aan Marc Hooghe, Jan Beyers en Koen Vlassenroot.